

บทสรุป

การแสวงหาความยุติธรรมตามปรัชญาการเมืองในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง ได้เริ่มต้นด้วยคำถามที่ว่า ความยุติธรรมคืออะไร ? คล้ายกับการแสวงหาความยุติธรรมจากบทสนทนาในอุดมรัฐของเพลโต ที่มีการเริ่มด้วยคำถามที่ว่า ความยุติธรรมคืออะไร ? และมีการตั้งคำถาม – คำตอบกันด้วยเหตุผลต่าง ๆ นานาเรื่อยไปจนกระทั่งจบบทสนทนา ก็ยังไม่อาจทราบได้ว่า คำนิยามของความยุติธรรมนั้น คืออะไร ? หรือ มีความหมายว่าอย่างไร ? ในแง่นี้ ถู้อได้ว่า การให้นิยามของความยุติธรรมด้วย “ ภาษา ” นั้น ไม่อาจทำให้มนุษย์เข้าถึงหรือบรรลุถึงความยุติธรรมได้ว่า แท้จริงแล้ว ความยุติธรรมคืออะไร ? จึงทำให้การเริ่มต้นบทสนทนาด้วยคำถามที่ว่า ความยุติธรรมคืออะไร ? และเมื่อสิ้นสุดการสนทนาลงนั้น ก็ยังไม่อาจทำให้ทราบได้ว่า ความยุติธรรมคืออะไร ? หากแต่เมื่อได้วิเคราะห์ถึงกระบวนการที่แวดล้อมด้วยสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการสนทนาของเพลโตแล้วจะทราบได้ว่า ความยุติธรรมนั้น คือ อะไร ? หรืออย่างน้อยก็ทำให้มนุษย์ได้ทราบว่า ในสถานการณ์ที่มนุษย์ได้กระทำการหรือไม่กระทำการอย่างไร ? ที่ได้ก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรม ซึ่งแ่งคิดในกรณีหลังนี้ อาจทำให้มนุษย์ได้มีวิถีหรือแนวทางที่จะทราบได้ว่า ในเมื่อมีการกระทำหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งที่ไม่ยุติธรรมแล้ว ความคิดในส่วนที่เหลือก็มีความหมายที่ใกล้เคียงกับความหมายของความยุติธรรมมากที่สุด

แนวทางการศึกษาวิจัยในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ มีความหมายที่คล้ายคลึงกับกรณีของผู้ศึกษาวิจัยจะสามารถแสวงหา *วิถีหรือหนทาง* ที่จะเข้าถึงสถานะของความยุติธรรมตามปรัชญาการเมืองในคัมภีร์เต๋าให้ได้อย่างแท้จริงได้อย่างไร ซึ่งผู้ศึกษาวิจัยเห็นว่า เหล่าจื้อ ก็มีได้บอกอย่างตรงไปตรงมาว่า ประเด็นปัญหาที่ว่าด้วยเรื่องความยุติธรรมนั้นมีความหมายว่าอย่างไร แต่การกระทำหรือการไม่กระทำในสถานการณ์อย่างใดในคัมภีร์ ที่ได้ก่อให้เกิดสภาวะของความไม่ยุติธรรม และเมื่อมองเหตุปัจจัยของเงื่อนไขที่เกิดขึ้นในสถานการณ์นั้น ๆ ในทางกลับกันก็อาจพบว่า ความคิดส่วนที่เหลือจากความไม่ยุติธรรมนั้น ก็คือความหมายที่ใกล้เคียงที่สุดกับความหมายของความยุติธรรมตามปรัชญาการเมืองของคัมภีร์เต๋า ด้วยเช่นกัน

จากการวิเคราะห์ปรัชญาการเมืองของคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง ในประเด็นปัญหาที่ว่าด้วยเรื่อง ความยุติธรรมดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 4 นั้น ผู้ประพันธ์กวีนิพนธ์ได้ให้ทัศนะการแสวงหาหนทางเพื่อ เข้าสู่หรือบรรลุถึงความยุติธรรม ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับ “ หลักการใด ๆ ” อันหมายถึง หลัก การในเรื่องธรรมชาติทางการเมืองของมนุษย์ ที่มีความปรารถนาจะแสวงหาชีวิตที่ดี เพื่อนำไปสู่การ บรรลุถึงสังคมการเมืองที่มีความยุติธรรมเป็นสังคมอุดมคติ โดยเหลาจื้อได้ให้ความหมายในเรื่องที่ เน้นถึงความสำคัญของปัจเจกมนุษย์ จะต้องมีความสมบูรณ์ของเสรีภาพอย่างเสมอภาคและเท่า เทียมกัน แม้ว่าโดยนัยแล้วมนุษย์จะมีระดับความสามารถในการใช้เหตุผลที่แตกต่างกันก็ตาม แต่ ในสภาวะธรรมชาติ เหลาจื้อเชื่อว่ามนุษย์มีอิสรภาพในการใช้เหตุผลภายใต้จิตวิญญาณที่มีศีลธรรม ทำให้มนุษย์มีความสามารถในการกำหนดตนเองบนพื้นฐานของเหตุผลอันบริสุทธิ์ อันเป็นธรรม ชาติทางการเมืองของมนุษย์ที่ได้ก่อกำเนิดขึ้นและดำรงคงอยู่ในสภาวะธรรมชาติ ขณะที่สภาวะ ธรรมชาติตามปรัชญาการเมืองของคัมภีร์เต๋านั้น คือ สภาวะที่เป็นบ่อเกิดของสรรพสิ่ง ซึ่งมีความ หมายคล้ายกับมโนทัศน์การกำเนิดจักรวาลที่เกิดจากสภาวะที่เป็นหนึ่ง (The one) อันหมายถึง สภาวะแบบที่เป็นความดี (The good) ในสังคมการเมืองตามทัศนะปรัชญาการเมืองของเพลโตได้ยุค ใหม่¹ และด้วยสภาวะธรรมชาตินี้เองจะโอบอุ้มทุกสรรพสิ่งเข้ารวมกันไว้เป็นหนึ่งเดียวที่มีความ กลมกลืนและสมดุลย์อย่างเป็นเอกภาพ

วิถีหรือหนทางในการที่จะสร้างสภาวะความกลมกลืนได้อย่างสมดุลย์ ตามแนวทางการ วิเคราะห์ด้วยด้วยวิธีการตีความของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยเห็นว่า เหลาจื้อได้อาศัย หลักการ *อกรรม* หรือ *การไม่กระทำ* อันหมายถึง หลักของการกระทำใด ๆ ที่ไม่ขัดต่อกระบวนการวิถึ ความเป็นไปของสรรพสิ่งในสภาวะธรรมชาติ หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า หลักการกระทำใด ๆ ที่ สามารถสร้างสภาวะความสมดุลย์ได้ ภายใต้คุณสมบัติคู่ขนานที่ประสานกลมกลืนกับสภาวะธรรม ชาติ ซึ่งตามนัยของปรัชญาการเมืองในคัมภีร์เต๋า ได้มุ่งหมายและให้ความสำคัญต่อการสร้าง ปัจเจกมนุษย์ทั้งในฐานะพลเมืองหรือทางการปกครอง ให้มีคุณธรรมแบบเต๋า เพื่อการก้าวพ้นไป จากความลุ่มหลงทางประสาทสัมผัสที่เป็นเสมือนภาพลวงตาของอารยธรรม ที่จะทำให้ปัจเจก มนุษย์อยู่ในสภาวะของความสมบูรณ์ เป็นความเกื้อกูลภายใต้คุณสมบัติคู่ขนานที่ประสานสัมพันธ์ และเข้ากันกับอารยธรรมได้โดยไม่ขัดแย้ง ดังนั้น การแสวงหาวิถีหรือหนทางเพื่อนำไปสู่สังคมการ

¹ J.C. Cooper, , " Yin - Yang " แปลและเรียบเรียงโดยน้อย พงษ์สนิท , ช้างแล้ว , หน้า 150.

เมืองที่มีความยุติธรรมอันเป็นสิ่งอุดมคติ (ideal society) ตามทัศนะของเพลโต จึงให้ความหมายเปรียบเทียบได้ดั่งปัจเจกมนุษย์ที่มีความดีงาม เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์แบบ (ideal man) และสามารถเข้าสู่หรือบรรลุถึงสังคมการเมืองที่มีความยุติธรรมท่ามกลางสภาวะธรรมชาติได้ โดยมุ่งเน้นหลักการในเรื่องธรรมชาติทางการเมืองของมนุษย์ที่มีเสรีภาพได้อย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ ธรรมชาติทางการเมืองของมนุษย์ในความหมายของเพลโต ยังถือได้ว่ามนุษย์ในสภาวะธรรมชาติเป็นผู้ที่มีทั้งความเห็นแก่ตัวและมีเหตุผล คล้ายกับทัศนะของนักทฤษฎีสัญญาประชาคมตะวันตก ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ที่ว่านี้ เพลโตมองว่ามนุษย์มีความดีโดยธรรมชาติ แต่ละจิตใจของมนุษย์จึงมีความรักตนเองชนิดประณีต ที่ส่งผลให้มนุษย์สามารถดำเนินวิถีชีวิตร่วมกันภายในสังคมการเมืองได้อย่างปรองดอง อันสอดคล้องกับความสงบสุขดั้งเดิมในสภาวะธรรมชาติ

การที่ปรัชญาการเมืองของคัมภีร์เต๋า สนับสนุนให้ปัจเจกมนุษย์มีเสรีภาพได้อย่างสมบูรณ์ในสภาวะธรรมชาติ ถือได้ว่าเป็นการเสริมสร้างคุณธรรมแบบเต๋าให้เกิดขึ้นแก่มนุษย์ เพื่อให้มนุษย์ได้มีเสรีภาพที่เข้มแข็ง ซึ่งในแง่นี้ ผู้ศึกษาวิจัยเห็นว่าเป็น กุศโลบาย ของเพลโตในการแสวงหาวิถีหรือหนทางที่จะจุดถึงสภาวะความเชื่อมโยงโทรมของมนุษย์ในสังคมการเมืองหรืออารยธรรม ให้ย้อนกลับมาสู่สภาพของความสงบสุขดั้งเดิมที่เคยมีอยู่ในสภาวะธรรมชาติให้ได้มากที่สุด (ขณะที่ตามจินตนาการของเพลโต ความเป็นอุดมคตินั้น จะต้องเทียบเท่ากับความเป็นไปของสรรพสิ่งในสภาวะธรรมชาติ ซึ่งเป็นไปไม่ได้ เพราะถึงอย่างไร ก็ไม่สามารถแยกมนุษย์ออกจากสังคมการเมืองไปได้) โดยปรัชญาการเมืองในคัมภีร์เต๋าได้ให้เงื่อนไขที่จะก่อให้เกิดความยุติธรรม ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ จารีต ประเพณี พิธีกรรม ตลอดจนความรู้ในเรื่องศิลปะ วิทยาศาสตร์ กฎหมาย ข้อบังคับ ที่เป็นต้นเหตุครอบงำและทำให้มนุษย์ถูกจองจำกำหนดมาตรฐานแห่งความดี เพราะเป็นวิถีที่ขัดต่อหลักการแห่งการประสานกลมกลืนของสรรพสิ่งภายใต้คุณสมบัติคู่ขนาน (หยิน - หยาง) ที่มีความสมดุลอย่างมีเอกภาพในสภาวะธรรมชาติ อันเป็นรากฐานสำคัญของหลักการ “ ความยุติธรรม ” ตามปรัชญาการเมืองในคัมภีร์เต๋า

ข้อเสนอแนะ

1. การแสวงหาความยุติธรรมตามปรัชญาในคัมภีร์เต๋าของเหลาจื๋อ มีลักษณะที่ใกล้เคียงกับการตอบคำถามว่าความยุติธรรมคืออะไรในบทสนทนาของเพลโต กล่าวคือ การแสวงหาวิถีหรือหนทางในการหาคำตอบเรื่องความยุติธรรมของเพลโตที่เปรียบได้กับ นครรัฐกับจิตใจมนุษย์เป็นสิ่งที่มีความเป็นสากลที่เหมือนกัน ขณะที่เหลาจื๋อมุ่งปลูกฝังความดีให้เกิดในแต่ละจิตใจของมนุษย์ ก็เพื่อให้ความดีนั้นแพร่กระจายไปในจักรวาล ซึ่งจะทำให้ความดีที่เป็นแก่นแท้ของความยุติธรรมนั้นไม่สามารถถูกถอดออกไปได้ ในแง่นี้ จะเห็นว่า ท่ามกลางบริบทสองบททั้งบริบทตะวันตกของเพลโต และบริบทตะวันออกแบบจีนของเหลาจื๋อ มีสถานะทางปรัชญาที่ใกล้เคียงกันมาก หากผู้ใดสนใจในการศึกษาวิจัยประเด็นปัญหาดังกล่าว ก็อาจศึกษาเปรียบเทียบในเชิงบริบทได้

2. ผู้ศึกษาวิจัยสามารถอธิบายจากการตีความในปรัชญาการเมืองของคัมภีร์เต๋า ไปทำการศึกษาเปรียบเทียบกับความสนใจในกรณีอื่น ๆ ได้ อาทิ ปรัชญาการเมืองในคัมภีร์เต๋ากับผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ ปรัชญาการเมืองในคัมภีร์เต๋ากับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน พ.ศ.2540 เป็นต้น